

Mia Bašić, studentica IV. godine
Pravnog fakulteta Sveučilišta u Splitu

**J. D. Ford, LAW AND OPINION IN SCOTLAND DURING THE
SEVENTEENTH CENTURY, Hart Publishing, Oxford and Portland,
Oregon, 2007, p. 650**

Promjene prava, barem u Velikoj Britaniji, događaju se bilo statutom, bilo značajnim sudskim odlukama što ih najčešće donose stariji suci. Istina, pravnici izražavaju svoja mišljenja vezana uz pravo, ali ne očekuju da ona postanu njegov dio, što nije uvijek bilo tako. Naime, u povijesti ove zemlje postojala je veza između mišljenja pravnika i razvoja prava. Riječ je o Škotskoj i o stoljeću presedana parlamentarne unije s Engleskom 1707. godine, kada je odlučeno da je privatno pravo u Škotskoj dovoljno prepoznatljivo i dosljedno da bude vrijedno očuvanja. Zasluge za ovu iznenadnu odluku, koja je rezultirala stvaranjem (i opstankom) dvaju pravnih sustava u Velikoj Britaniji, često su se pridavale jednom čovjeku, a to je bio **Viscount Stair**. Njegovo djelo *Institutions of the Law of Scotland* pojavilo se u izmijenjenom izdanju 1693. Sadašnja knjiga smjestila je Stairovu studiju u povijesni kontekst, uz pitanje je li njegova namjera bila izraziti jednu vrstu autoritativnih mišljenja koji bi se mogli koristiti pri učvršćivanju prava u nastajanju i je li ga na pisanje motivirala želja da razjasni vezu između prava Škotske i Engleske. Pritom knjiga predviđa svježije izvješće literature i prakse škotskoga prava i u isto vrijeme baca svjetlo na pozadinu unije iz 1707. godine. J. D. Ford autor je knjige koja nosi naziv „Law and Opinion in Scotland During the Seventeenth Century“. Knjiga je izašla 2007. godine u nakladništvu Hart Publishing, Oxford and Portland, Oregon, 2007. Ovo izdanje broji 650 stranica, na početku se nalaze kratak sadržaj i uvod (p. Ix – xii) iza kojega slijedi šest poglavlja, a na samom kraju autor je izložio bibliografiju (p. 573 – 637) i indeks pojmova (p. 639 – 650).

Prvo poglavlje „The College of Justice“ (p. 1 – 80) autor je podijelio u tri dijela. Polazna točka u ovom poglavlju jest rasprava o Stairovu odvjetničkom ulasku na College of Justice 1648. godine. Sljedeći dio sadrži prikaz literature škotskoga prava koja je stajala na raspolaganju advokatima i sucima u desetljeću nakon Stairova ulaska u odvjetničku komoru, dok treći dio nudi idejni račun njegova doprinosa literaturi kad je napisao nacrt svojih *Institucija* krajem 1650-ih i početkom 1660-ih.

Drugo poglavlje „The Interregnum Court“ (p. 91 – 180) daje pregled utjecaja engleske vladavine na sudski sustav u Škotskoj na najvišoj razini. Prvi dio ovoga poglavlja pruža nam pregled sporazuma koji su posebno naglašavali upute izdane iz Londona i način na koji su ih interpretirali administratori i pravnici poslani u Škotsku. Drugi dio prikazuje odgovor škotskih pravnika na englesku vladavinu i pokušava razjasniti zbog čega su Burnet i drugi autori pisali onako kako su pisali tih 1650-ih godina. Treći dio ovog poglavlja razmatra do koje mjere se očekivalo

da će revolucionarni karakter republikanske vladavine imati revolucionarni efekt na pravo i koji značaj sve to može imati na pravno pisanje. U konačnici, ovo poglavlje nastoji nam osigurati što više informacija o profesionalnom kontekstu u kojem je Stair, uostalom, i napisao svoje najveće djelo.

Pitanje koje se razmatra u trećem poglavlju „The Court of Law“ (p. 181 – 279) jest to do koje mjere bi suci trebali funkcionirati kao Sud prava kad su utvrdili sporove u skladu s drugim izvorima. Prvi dio u ovom poglavlju ispituje rad Sir Roberta Spotiswoodea od Pentlanda, drugi dio pokušava odgonetnuti je li Stairova namjera dok je pisao bila oponašati Craiga kao učenog autora o škotskom pravu, dok treći dio objašnjava kako su Stairove namjere pri pisanju ugovora – gdje bi potencijalni advokati učili kako upotrebljavati svoje znanje naučenih zakona kako bi nadopunili lokalne izvore prava – povezane s onima Sir Thomasa Hopea od Craighalla. Također, autor nam u ovom poglavlju pokušava najbolje dočarati kako je tekao razvoj škotskoga prava, od samog prijenosa učenog autoriteta, preko prisvajanja općeg prava i, u konačnici, do reforme mjerodavnog prava.

U četvrtom poglavlju „The Restoration Court“ (p. 281 – 371) autor piše o načinu na koji su Stair i njegovi suvremenici izvijestili o odlukama suđenja gdje se vidjelo kako je klasifikacija izvješća središnji cilj pravnik koji su pisali krajem 1650-ih i početkom 1660-ih, kao i to da različiti pravници imaju različite poglede na važnost odluka. Naime, pojedini pravnici na odluke gledaju kao na izvor običajnog prava, drugi u njima vide oblik zakonodavstva, dok ih neki vide kao dio naučene vježbe. Ove tri perspektive uspješno su obrađene u tri dijela ovoga poglavlja gdje pozornost prelazi sa Stairovih *Institucija* (eng. *Institutions*) na njegove *Odluke* (eng. *Decisions*), ali i s perioda u kojem je napisao svoj ugovor na dvadesetogodišnji period u kojem je počeo cirkulirati u rukopisu među članovima College of Justicea. Ovo se poglavlje udaljava od izravne studije Stairovih *Institucija* da bi bacilo svjetlo na kontekst u kojem je njegov tekst kasnije prerađen.

Peto poglavlje „The Revolution Court“ (p. 373 – 472) također je podijeljeno u tri dijela. Prvi dio pobliže razmatra uređenje u kojem su Stairove *Institucije* tiskane i uzima u obzir njegove tvrdnje koje je za njih napravio u osamdesetim i devedesetim godinama sedamnaestog stoljeća. U drugom dijelu obrađen je razvoj ključne rasprave o izvorima škotskoga prava u *Institucijama* između kasnih 1650-ih i ranih 1690-ih. Treći dio ovog poglavlja daje nam pregled Stairove spoznaje da postoje zakoni u Škotskoj koji bi se u određenom smislu mogli smatrati temeljnima i raličitima od drugih zakona.

Šesto poglavlje „The Court of Equity“ (p. 473 – 572) Ford je podijelio u tri dijela, s tim da se u prvom dijelu vraća na pitanje suverenosti suđenja, koje je prethodno razmotreno u vezi s izvješćem i zapisom samoga suda, te ispituje neka zapažanja, koja je Stair naveo u *Institucijama* u svjetlu primjedbi Mackenziea i drugih autora, vezana uz autoritet sudaca. Drugi dio promatra način na koji se Stair suočavao s donošenjima zakona i sa sugovornicima, tražeći pojašnjenje njegova shvaćanja veze između sudskih presuda i pojave zakona običajnog

prava. Konačno, autor se u trećem dijelu vraća u period nacrtu *Institucija* i izvlači zaključke o stvarnom Stairovom cilju njihova pisanja.

Knjiga „*Law and Opinion in Scotland During the Seventeenth Century*“ opsežno je djelo koje detaljno prikazuje povijest nastanka škotskog prava i samim tim se nameće kao jedan od kapitalnih pravnih izvora. Štoviše, ovo hvalevrijedno djelo ne samo da će pobuditi veliko zanimanje u anglo-amerčkom pravnom svijetu nego i šire. Naime europsko je prosvjetiteljstvo imalo u Škotskoj snažan izvor. Pravna misao je bila samo jedna od snažnih struja.